

Prof. Dr. Ramazan ÇAĞLAYAN

İDÂRE HUKÛKU
DERSLERİ

Prof. Dr. Ramazan ÇAĞLAYAN

İDÂRE HUKÛKU DERSLERİ

Güncellenmiş

12. Baskı

ADALET YAYINEVİ

Ankara – 2024

ADALET BASIM YAYIM DAĞITIM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

İdâre Hukûku Dersleri

Ramazan Çağlayan

Hukuk Yayınları Dizisi – 2000

Onikinci Baskı : Ekim, 2024

ISBN : 978 – 625 – 6147 – 31 – 7

ADALET YAYINEVİ

Merkez

Strazburg Caddesi No: 10/B Sıhhiye-Ankara
Tel : (0312) 231 17 00
Fax : (0312) 231 17 10

İstanbul Şube

Mustafa Kemal Caddesi No: 60/C
(Anadolu Adliyesi Karşısı) Kartal-İstanbul
Tel : (0216) 305 72 81

Dağıtım

Strazburg Caddesi No: 17/B Sıhhiye-Ankara

Bursa Şube

Bursa Adliye Sarayı Zemin Kat Bursa

 : adâlet.com.tr – adâletyayinevi.com
 : adâlety@adâletyayinevi.com

 : facebook.com/adâletyayinevi
 : twitter.com/adâletyayinevi

Sayfa Tasarımı:

Nimet Yıldız

Kapak Tasarımı:

Yasin Özbudak

Baskı:

Mehmet Kındır - MK Repro Matbaacılık
Saray Mahallesi 123. Cad. No:2/1 Kazan / Ankara
Sertifika No: 77127

Onikinci Baskıya Önsöz

Bu baskıda da mevzuat değişiklikleri işlenerek, önceki baskılarda eksik kaldığını düşündüğümüz bâzı ilâveler yapılarak, yargı kararları eklenerek eser güncellenmiştir.

Hukuk devleti idealinin genç yolcularına faydalı olması dileğiyle.

İkinci Baskının önsözünden:

İdâre, doğumdan ölüme kadar hakkımızda sayısız işlemler yapmakta, yaptırımlar uygulamaktadır. Günlük hayâtımızın her safhasında, idârenin bir kanadıyla ilişki içindeyiz. Toplu taşıma araçlarına bindiğimizde, evde su kullandığımızda, kaldırımda yürürken, belediye ile ilişki içine girmekteyiz. Okulda hakkımızda kayıt, not verme, sınıf geçme, sınıfta kalma, disiplin cezâsı gibi birçok karar alınmaktadır. Bu örnekleri çoğaltabiliriz. Kısaca hayâtımızın her günü ve hatta her anı idâre ile ilişki içinde geçmektedir. Ancak bunun pek farkına varmayız.

İdârenin hakkımızdaki tasarruflarını, vücudumuz üzerindeki hava basıncına benzetebiliriz. İç ve dış basınç dengede olduğu müddetçe, hava basıncının farkına varmayız. Dengenin bozulması hâlinde ise ölümcül sonuçlara varabilecek bir etki olduğunu fark ederiz. İdârenin hakkımızdaki tasarrufları da aynen böyledir. Her şeyin yolunda gittiği, hakkımızda yapılan tasarrufların hukûka uygun olduğu, menfaat ya da hakkımızın ihlâl edilmediği durumda idârenin varlığını hissetmeyiz. Ne zaman ki idâre, hukûka aykırı bir tasarrufta bulunur, bir menfaatimizi ya da hakkımızı ihlâl eder, işte o zaman idâre denilen Hobbes'un ifâdesiyle "*leviathan-ejderha*" ile karşı karşıya olduğumuzu anlarız. İdârenin tek taraflı işlemler yapma yetkisine sâhip olduğunu, işlemlerinin hukûka uygunluk karînesinden yararlandığını, işlemlerini re'sen ve cebren uygulama kabiliyetine de sâhip olduğunu da dikkate aldığımızda nasıl bir güçle karşı karşıya olduğumuzun farkına varırız. Bu büyük gücün fırtınalarına karşı sığınacağımız korunaklı limanlar ise "hukuk devleti ilkesi", "idârenin kanûnîliği ilkesi" ve "idârenin yargı eliyle denetimi ilkesi" gibi limanlardır. İşte idâre hukûku bu korunaklı limanları konu edinen bir bilimdir.

İdâre hukûkunu, öğrencilere anlatmakta hayli zorlanmaktayız. Galiba idâre hukûku konuları öğrenciler için biraz soyut kalmaktadır. Zihinlerinde yeterince somutlaşmamaktadır. Oysa idâre, yukarıda da belirttiğimiz gibi, günlük hayatımızda sürekli karşı karşıya geldiğimiz bir hukûkî varlıktır. Bu nedenle zihinlerde somutlaşması daha kolay olmalıdır diye düşünmekteyim. Ancak bunun tam tersi bir sonuçla karşılaşmaktayız. Bu yüzden eseri, mümkün olduğu kadar basit anlatmaya, örneklerle somutlaştırmaya çalışarak kaleme almayı denedik. Umarım başarılı olmuşumdur.

İdâre hukûkunun öğrenci nazarında zorluğunu en iyi anlatan, Özay'ın Günışığında Yönetim (2002) isimli eserinin önsözünde yer verdiği Yahya Kemal'in Sessiz Gemi şiirine yazılan şu nazîreyi buraya aktarmak istiyorum (Müellifin ifâdesine göre, Ahmed Aydoğan'a âit olan nazîre, 25 Ekim 1967 târîhli Milliyet Gazetesinde "Günün Şiiri" başlığı altında yayımlanmış).

SESSİZ GEMİ

*Artık geçmek günü gelmişse İdâre'den
... ve ...'a düşen talebe sarsılır derinden
Hiç bilgisi yokmuş gibi sessizce alır yol
Zîra hazretlerin notu hiç de değil bol.
...,... ve ...'ya düşenler bu düşüşten neş'eli
... ve ...'a düşen hocaya bakar gözleri nemli.
İnsafsız hocalar, ne çaktıracağımız son talebedir bu
Ne de talebeye tattıracağımız son matemdir bu...
Hocalar eksiksiz cevap diye nafîle bekler
Bilmezler ki talebe imtihanda tekler
Birçok hocanın her biri memnun ki hâlinden
Yıllardır birçok talebeyi kıpırdatmıyor yerinden.*

GENEL PLAN

Giriş: Devlet ve Kamu Tüzel Kişiliği

1. Birlikte Yaşama Zorunluluğu, Otorite İhtiyacı ve Devlet
2. Tüzel Kişilik Kavramı ve Devlet
3. Kamu Tüzel Kişileri

Birinci Bölüm: İdâre Hukûkunun Genel Kavramları ve İlkeleri

1. İdâre Hukûkunun Genel Kavramları
2. İdâre Hukûkunu Etkileyen Anayasadaki İlkeler

İkinci Bölüm: Türk İdâre Teşkilâtının Genel Görünümü

1. Merkezden Yönetim
2. Yerinden Yönetim

Üçüncü Bölüm: İdârenin Görevleri

1. Kamu Hizmeti
2. Kolluk Faâliyeti

Dördüncü Bölüm: İdârenin Yetkileri

1. İdârî İşlemler
2. İdârî Eylemler
3. İdârî Sözleşmeler

Beşinci Bölüm: İdârenin Görevlileri

1. Kamu Görevlisi Kavramı ve Memurluk Mesleği
2. Yükümlülükler, Yasaklar ve Haklar
3. Disiplin, Cezâ ve Hukûkî Sorumluluklar
4. Memurluğun Sona Ermesi ve Emeklilik

Altıncı Bölüm: İdârenin Sorumluluğu

1. İdâre Hukûkunda Sorumluluk Türleri
2. İdârenin Sorumluluğunun Şartları
3. İdârenin Sorumluluğunu Etkileyen Hâller
4. Zarârın Tazmini

Yedinci Bölüm: İdârenin Malları ve Kamulaştırma

1. İdârenin Malları
2. Kamulaştırma

Sekizinci Bölüm: Yeni İdârî Usûller

1. Yönetimde Demokrasi ve İdârî Usûl
2. Bilgi Edinme Usûlü
3. Kamu Denetçiliğine Başvuru Usûlü
4. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna Başvuru Usûlü

İÇİNDEKİLER

ONİKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ.....	5
GENEL PLAN	7
İÇİNDEKİLER.....	9
KISALTMALAR.....	27

GİRİŞ

DEVLET VE KAMU TÜZEL KİŞİLİĞİ

I. BİRLİKTE YAŞAMA ZORUNLULUĞU, OTORİTE İHTİYACI VE DEVLET	29
1. Toplum Hâlinde Yaşama Zorunluluğu	29
2. Otorite İhtiyacı ve Devlet	30
3. Devletin Ortaya Çıkışını Açıklayan Teoriler.....	31
II. TÜZEL KİŞİLİK KAVRAMI VE DEVLET	32
1. Kişi Kavramı.....	32
2. Anayasa ve Tüzel Kişilik Kavramı	34
3. Tüzel Kişilik Kavramının Kabûlünü Doğuran İhtiyaçlar	35
4. Târihsel Süreç İçinde Devlet Tüzel Kişiliği.....	36
III. KAMU TÜZEL KİŞİLERİ.....	39
1. Anayasada Düzenlenen Kamu Tüzel Kişileri	40
a. Devlet Tüzel Kişiliği.....	40
b. Anayasada Düzenlenen Diğer Kamu Tüzel Kişileri.....	41
2. Kanunla Düzenlenen Kamu Tüzel Kişileri	42
3. İdâri Kararla Kurulan Kamu Tüzel Kişileri	43
4. Kanunla Nitelendirilmeyen Kurumlar.....	44
5. Niteliği Tartışmalı Kurumlar	46
6. Tamamlayıcı Açıklamalar.....	50
7. Kamu Tüzel Kişiliği Niteliğine Bağlanan Sonuçlar	53

BİRİNCİ BÖLÜM

İDÂRE HUKÛKUNUN GENEL KAVRAMLARI VE İLKELERİ

I. İDÂRE HUKÛKUNUN GENEL KAVRAMLARI.....	57
A. İDÂRE KAVRAMI	57
1. Kelime ve Kavram Olarak İdâre	57
2. Kamu İdâresi - Özel İdâre Ayrımı.....	58
3. İdârenin Diğer Devlet Organlarından Ayrımı.....	60
a. Organik Anlamda İdâre	60
b. İşlevsel Anlamda İdâre	61

aa. İdârî İşlev Dışında Olan Faâliyetler	62
bb. İşlevsel Anlamda İdâre İçinde Yer Alan Kuruluşlar	63
B. İDÂRE HUKÛKUNUN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ.....	66
1. İdâre Hukûkunun Tanımı ve İdâre Hukûku Sistemleri	66
a. İdâre Hukûkunun Tanımı	66
b. İdâre Hukûku Sistemleri	67
2. İdâre Hukûkunun Özellikleri	69
3. İdâre Hukûkunun Diğer Hukuk Dalları ile İlişkisi	71
C. FRANSA'DA İDÂRE HUKÛKUNUN DOĞUŞU	73
1. İdârî Yargının Ortaya Çıkışı	74
2. Ders Olarak İdâre Hukuku	76
D. TÜRKİYE'DE İDARE HUKÛKUNUN GELİŞİMİ	77
1. Osmanlı Klâsik Dönemi	78
a. Klâsik Dönemde Hukuk Sistemi	78
b. Klâsik Dönemde Devlet Yönetimi	79
c. Klâsik Dönemde İdârî Düzenlemeler	82
2. Osmanlı Modern Dönemi	84
a. Devlet Yönetiminde Gelişmeler.....	84
b. Kânûn-ı Esâsî ve İdâre Hukûku	87
3. Cumhuriyet Dönemi Gelişmeler	87
4. Ders Olarak İdâre Hukûku	89
E. İDÂRE HUKÛKUNUN KAYNAKLARI.....	90
1. Asıl Kaynaklar	90
a. Yazılı Kaynaklar.....	91
b. Yazılı Olmayan Kaynaklar.....	94
2. Yardımcı Kaynaklar	95
F. İDÂRE HUKÛKUNUN UYGULAMA ALANI	96
1. Kamu Gücü Kıtası	97
2. Kamu Hizmeti Kıtası	98
3. İdârî İşlev Kıtası	99
II. İDÂRE HUKÛKUNU ETKİLEYEN ANAYASADAKİ İLKELER	100
A. HUKUK DEVLETİ İLKESİ.....	100
1. Hukuk Devleti İlkesinin Anlamı ve Özellikleri	101
2. Hukuk Devleti-İdâre Hukûku İlişkisi	104
B. SOSYAL DEVLET İLKESİ	106
1. Sosyal Devlet İlkesinin Anlamı ve Özellikleri.....	106
2. Sosyal Devlet-İdâre Hukûku İlişkisi	107
C. EŞİTLİK İLKESİ.....	108
1. Eşitlik İlkesinin Anlamı ve Özellikleri.....	108
2. Eşitlik İlkesi-İdâre Hukûku İlişkisi	109

D. İDÂRENİN KANÛNÎLİĞİ İLKESİ	110
E. MERKEZDEN YÖNETİM-YERİNDEN YÖNETİM İLKESİ.....	114
1. Merkezden Yönetim.....	114
a. Merkezden Yönetimin Özellikleri	115
b. Merkezden Yönetimin Yararları ve Sakıncaları	115
c. Yetki Genişliği İlkesi.....	117
2. Yerinden Yönetim.....	118
a. Yerinden Yönetimin Özellikleri.....	118
b. Yerinden Yönetimin Yararları ve Sakıncaları	119
F. İDÂRENİN BÜTÜNLÜĞÜ İLKESİ	121
1. Hiyerarşi	121
a. Hiyerarşinin Özellikleri	122
b. Hiyerarşi Yetkisinin Kapsamı	123
2. İdârî Vesâyet	124
a. İdârî Vesâyet Denetiminin Anlamı ve Amacı	124
b. İdârî Vesâyetin Özellikleri.....	127
c. İdârî Vesâyet Yetkisinin Kapsamı	129

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK İDÂRE TEŞKİLÂTİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

I. MERKEZDEN YÖNETİM	132
A. MERKEZ (BAŞKENT) TEŞKİLÂTI	132
1. Cumhurbaşkanı	132
a. Yürütme ve İdâreye İlişkin Görev ve Yetkileri	133
b. Cumhurbaşkanının Sorumluluğu.....	136
c. Cumhurbaşkanlığı Teşkilâtı	138
2. Bakanlıklar ve Bakanlar	141
a. Bakanlıklar ve Bakanların Mevcut Durumu	141
b. Bakanların Görevleri	144
c. Bakanlık Teşkilâtı.....	145
3. Merkeze Yardımcı Kuruluşlar	146
a. Danıştay	146
b. Sayıştay	147
c. Millî Güvenlik Kurulu.....	148
d. Ekonomik ve Sosyal Konsey	148
B. MERKEZİN TAŞRA TEŞKİLÂTI.....	149
1. İl İdâresi.....	150
a. Vâli	151
b. Bakanlıkların İl Teşkilâtları.....	153
c. İl İdâre Kurulu.....	153
2. İlçe İdâresi	154

a.	Kaymakam.....	154
b.	Bakanlıkların İlçe Teşkilâtları	157
c.	İlçe İdâre Kurulu	157
3.	Bölge İdâreleri	158
II.	YERİNDEN YÖNETİM	158
A.	YER BAKIMINDAN YERİNDEN YÖNETİM İDÂRELERİ	158
1.	İl Özel İdâresi	159
a.	İl Özel İdâresinin Görev ve Yetkileri.....	162
aa.	İl Özel İdâresinin Görevleri	162
bb.	İl Özel İdâresinin Yetkileri.....	163
b.	İl Özel İdâresinin Organları	164
aa.	İl Genel Meclisi	164
(1)	İl Genel Meclisinin Oluşumu	164
(2)	İlk Toplantı ve Başkanlık Dîvanı	166
(3)	Meclis Toplantıları.....	166
(4)	Meclis Kararlarının Kesinleşmesi.....	167
(5)	Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları	169
bb.	İl Encümeni.....	170
(1)	İl Encümeninin Oluşumu	170
(2)	Encümen Toplantısı.....	170
cc.	Yürütme Organı: Vâli	171
c.	Diğer Hususlar	172
aa.	Görevden Uzaklaştırma	172
bb.	Komisyonlar	173
cc.	İl özel İdâresi Teşkilâtı	173
2.	Belediye İdâresi	174
a.	Kuruluş, Görevler ve Yetkiler	174
aa.	Belediyelerin Kurulacağı Yerler	174
bb.	Belediyenin Görevleri.....	175
cc.	Belediyenin Yetkileri.....	177
b.	Belediyenin Organları.....	178
aa.	Belediye Meclisi	178
(1)	Belediye Meclisinin Oluşumu	178
(2)	Toplantı ve Çalışma Usûlü	179
(3)	Meclis Kararlarının Kesinleşmesi ve Yürürlüğü	181
(4)	Meclisin Feshi.....	183
(5)	Meclisin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları	184
bb.	Belediye Encümeni.....	184
(1)	Belediye Encümeninin Oluşumu	184
(2)	Belediye Encümen Toplantısı	185

cc. Belediye Başkanı	186
(1) Belediye Başkanının Seçimi	186
(2) Belediye Başkanının Görevleri	186
(3) Belediye Başkanlığının Sona Ermesi	187
c. Diğer Hususlar	188
aa. Komisyonlar	188
bb. Stratejik Plân ve Performans Plânı	189
cc. Belediye Teşkilâtı	189
3. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	190
a. Büyükşehir Belediyesinin Kuruluşu	192
b. Büyükşehir Belediyesinin Görevleri	192
c. Büyükşehir Belediyesinin Organları	198
aa. Büyükşehir Belediye Meclisi	198
bb. Büyükşehir Belediye Encümeni	200
cc. Büyükşehir Belediye Başkanı	200
d. Diğer Hususlar	202
aa. İhtisas Komisyonları	202
bb. Büyükşehir Belediye Teşkilâtı	202
4. Köy İdâresi	202
a. Tanım, Kurulması ve Kaldırılması	203
b. Köy İdâresinin Görev ve Yetkileri	205
c. Köy İdâresinin Organları	206
aa. Köy Derneği	206
bb. Köy İhtiyar Meclisi	206
cc. Muhtar	207
d. Görevden Alınma	208
e. Köy Personeli	209
f. Köy Bütçesi	209
5. MAHALLE İDÂRESİ ve MAHALLÎ İDÂRE BİRLİKLERİ	209
a. Mahalle İdâresi	209
b. Mahallî İdâre Birlikleri	210
B. KAMU KURUMLARI: HİZMET BAKIMINDAN YERİNDEN YÖNETİM İDÂRELERİ	212
1. Kamu Kurumlarının Ortak Özellikleri	213
2. Kamu Kurumlarının Çeşitleri	216
3. Kamu Kurumlarının Mevcut Durumu	219
C. KAMU KURUMU NİTELİĞİNDE MESLEK KURULUŞLARI	222
1. Meslek Kuruluşu Tanımı ve Oluşumu	222
2. Meslek Kuruluşlarının Ortak Özellikleri	223
3. Meslek Kuruluşlarının Görevleri	224
D. DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	225

1. Tanımı ve Ortaya Çıkış Sebepleri	225
2. Ortak Özellikleri	227
3. İdârî Teşkilât İçindeki Yeri	231
E. DİĞER KAMU TÜZEL KİŞİLERİ	234
1. Cumhurbaşkanlığı Ofisleri	235
2. Kamu Denetçiliği Kurumu	236
3. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu	237

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İDÂRENİN GÖREVLERİ (KAMU HİZMETİ-KOLLUK)

I. KAMU HİZMETİ	239
A. KAMU HİZMETİ KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ	239
1. Kamu Hizmeti Kavramı	239
2. Kamu Hizmetine Hâkim Olan İlkeler	243
a. Devamlılık	244
b. Değişebilirlik ve Uyarlanma	245
c. Yararlanmada Eşitlik ve Tarafsızlık	246
d. Kamu Hizmetlerinin Bedâvalığı	249
B. KAMU HİZMETİNİN YÜRÜTÜLÜŞ BİÇİMLERİ	250
1. Kamu Hizmetinin İdâre Tarafından Yürütülmesi:Emânet Usûlü	250
2. Kamu Hizmetinin Özel Hukuk Kişilerince Yürütülmesi Usûlleri	251
a. Müşterek Emânet Usûlü	251
b. İltizam Usûlü	253
c. Ruhsat (İzin) Usûlü	254
d. İmtiyaz Usûlü	255
aa. İçeriği ve Özellikleri	255
bb. İmtiyazda Genel Kurallar	256
cc. Tarafların Hak ve Yükümlülükleri	257
dd. İmtiyaz Sözleşmesinin Sona Ermesi ve Malların Paylaşımı	258
3. Kamu Hizmetinin Sunumunda Vakıf Modeli	259
a. Vakıf Hakkında Genel Bilgiler	260
b. Osmanlı Döneminde Vakıfların Sunduğu Kamu Hizmetleri	263
II. KOLLUK FAALİYETİ (GÜVENLİK KAMU HİZMETİ)	266
A. GÜVENLİK VE KOLLUK KAVRAMLARI	266
1. Güvenlik Kavramı	266
a. Devletin Güvenliğinin Sağlanması	267
b. Kişilerin Güvenliğinin Sağlanması	270
2. Kolluk Kavramı	270
B. KAMU DÜZENİ KAVRAMI VE UNSURLARI	270
1. Kamu Düzeni Kavramı	270
2. Kamu Düzeninin Unsurları	272

C. ADLÎ KOLLUK-İDÂRÎ KOLLUK AYRIMI	280
1. Adlî Kolluk	281
2. İdârî Kolluk	282
D. İDÂRÎ KOLLUK TÜRLERİ VE ÖZEL GÜVENLİK	288
1. Genel İdârî Kolluk	289
2. Özel İdârî Kolluk	292
3. Özel Güvenlik	293
E. KOLLUĞUN GÖREV ALANI	295
1. Kamunun Ortak Kullanımına Ayrılan Yerler	295
2. Kamuya Açık Yerler	295
3. Kişilerin Toplu Bulunduğu Yerler	296
4. Kapalı Alanlar	296
F. KOLLUK GÜCÜNÜN İDÂRÎ DÜZENİ	297
1. Kolluk Makamları	297
2. Kolluk Âmirleri	299
3. Kolluk Personeli	300
G. KOLLUK İŞLEM VE EYLEMLERİ	300
1. Düzenleyici Kolluk İşlemleri	301
2. Bireysel Kolluk İşlemleri	302
3. Kolluk Eylemleri	302
H. KOLLUK YETKİLERİNİN KARŞILIKLI ETKİLEŞİMİ	302
1. Genel İdârî Kolluk Yetkilerinde Etkileşim	303
2. Genel İdârî Kolluk-Mahallî İdâre Kolluğu Etkileşimi	303
3. Mahallî İdâre Kollukları Arasında Etkileşim	303
4. Genel İdârî Kolluk-Özel İdârî Kolluk Etkileşimi	304
5. Özel İdârî Kolluk Yetkilerinde Etkileşim	304
I. KOLLUK USÛLLERİ	304
1. Serbestlik Usûlü	305
2. Bildirim Usûlü	305
3. İzin Usûlü	306
K. KOLLUK YETKİLERİNİN SINIRLARI	307
1. Kanunla Düzenlenmesi	307
2. Anayasada Belirtilen Sebeplere Dayanılması	308
3. Ölçülülük İlkesine Uyulması	308
4. Yer ve Zamana Göre Davranılması	309
5. Takdir Yetkisinin Hukûka Uygun Kullanılması	309

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İDÂRENİN YETKİLERİ (İDÂRÎ İŞLEMLER-EYLEMLER VE SÖZLEŞMELER)

I. İDÂRÎ İŞLEMLER	311
A. İDÂRÎ İŞLEM KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ	311
1. İdârî İşlem Kavramı.....	311
2. İdârî İşlemin Özellikleri	315
3. İcrâî İşlem-İcrâî Olmayan İşlem	318
4. İdârî İşlem- Diğer İşlemler Ayrımı	324
B. İDÂRÎ İŞLEMİN TÜRLERİ	327
1. Maddî Bakımdan İdârî İşlemler	327
a. Düzenleyici İşlemler	327
aa. Cumhurbaşkanlığı Kararnâmeleri.....	329
bb. Yönetmelik	336
cc. Diğer Düzenleyici İşlemler	341
b. Birel (Bireysel) İşlemler	342
2. İrade Açıklayanların Sayısı Bakımından İdârî İşlemler	343
a. Basit (Tek) İradeli İşlemler	344
b. Kurul (Kolektif) İşlemler.....	344
c. Birleşme (Karma) İşlemler	344
d. Zincir (Aşamalı) İşlemler	345
3. Açıklanan İradenin Şekline Göre İdârî İşlemler.....	345
a. Sarih İdârî İşlemler	346
b. Zımnî İşlemler.....	346
4. Hukûkî Etkisine Göre İdârî İşlemler	347
a. İnşâî-İzhârî İşlemler	347
b. Yararlandırıcı-Yükümlendirici İşlemler	348
c. Sürekli-Geçici Etkili İşlemler	348
d. İsteğe Bağlı Olan-Olmayan İşlemler	348
5. Kazanılmış Hak ve Müesses Durum	349
a. Kazanılmış Hak	349
b. Müesses Durum	352
C. İDÂRÎ İŞLEMLERİN UNSURLARI	355
1. İdârî İşlemin Yetki Unsuru	355
a. Yetki Unsurunun Özellikleri.....	356
b. Yetkilerin Kullanımında İstisnâlar	358
c. Yetki Çeşitleri.....	367
aa. Kişi Bakımından Yetki	368
bb. Konu Bakımından Yetki	372
cc. Yer Bakımından Yetki	373
dd. Zaman Bakımından Yetki.....	373

d.	Mündemiç Yetki	376
e.	Re'sen İcrâ Yetkisi	377
2.	İdârî İşlemin Biçim Unsuru	380
a.	İdârî İşlemin Şekli	380
b.	İdârî İşlemin Usûlü	385
3.	İdârî İşlemin Sebep Unsuru	392
a.	Sebep Unsurunda Hukûka Aykırılıklar	394
b.	Sebeplerin Çokluğu ve Sebep İkâmesi.....	397
4.	İdârî İşlemin Konu Unsuru.....	400
a.	İmkânsız Bir Konuda İşlem Yapılması	400
b.	Hukûka Aykırı İşlem Tesis Edilmesi.....	401
c.	Sebep- Konu İlişkisinde Sakatlık	405
5.	İdârî İşlemin Maksat Unsuru	407
a.	Kamu Yararına Yabancı Amaçla Hareket Edilmesi.....	408
b.	Kanûnun Özel Maksudının Dışına Çıkılarak İşlem Yapılması.....	410
c.	Usûl Saptırması ve Maksatların Çokluğu	412
D.	İDÂRÎ İŞLEMLERDE SAKATLIĞIN SONUÇLARI	413
1.	İdârî İşlemin Yokluğu	413
a.	Yokluk Müeyyidesine Yaklaşımlar	414
b.	Yokluk Müeyyidesine Tâbi Olabilecek Sakatlıklar	417
c.	Yokluğun Tespiti.....	419
2.	İdârî İşlemin İptal Edilebilirliği	421
E.	İDÂRÎ İŞLEMLERLE İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR.....	422
1.	Bağlı Yetki ve Takdir Yetkisi	422
2.	İdârî İşlemlerin Yürürlüğe Girmesi	427
3.	İdârî İşlemlerin Kaldırılması ve Geri Alınması	430
a.	İdârî İşlemlerin Kaldırılması	430
b.	İdârî İşlemin Geri Alınması	432
II.	İDÂRÎ EYLEMLER	442
A.	İDÂRÎ EYLEM KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ	442
1.	İdârî Eylem Kavramı	442
2.	İdârî İşlem-Eylem (Fîil) Ayrımı	443
3.	İdârî Eylem-İdârî Olmayan Eylem Ayrımı.....	445
a.	İdârenin İdârî Eylemleri.....	445
b.	İdârenin İdârî Olmayan Eylemleri.....	450
B.	İDÂRÎ EYLEMİN SONUÇLARI.....	453
1.	İdârî İşleme Dayalı Eylemlerin Hukûkî Sonucu	453
2.	Saf İdârî Eylemlerin Hukûkî Sonucu.....	454
3.	İdârenin Haksız Fiilinin Hukûkî Sonucu.....	454
III.	İDÂRÎ SÖZLEŞMELER	454
A.	İDÂRÎ SÖZLEŞME KAVRAMI VE TÜRLERİ	454

1. İdârî Sözleşme Kavramı ve Kistasları	455
2. Türk Hukûkunda Sözleşme Türleri	459
B. SÖZLEŞMELERİN AKDEDİLMESİ: İHÂLE	465
1. Genel Bilgiler	465
2. Kamu İhâlelerine Hâkim Olan İlkeler	469
3. İhâle Usûlleri.....	472
a. Devlet İhâle Kanûnunda İhâle Usûlleri	473
b. Kamu İhâle Kanûnunda İhâle Usûlleri	474
4. İhâlenin Aşamaları.....	477
5. İhâle Sürecinin İdârî Denetimi	481
a. Başvuru Esasları.....	482
b. İdâreye Şikâyet Başvurusu.....	482
c. Kamu İhâle Kurumuna İtirazen Şikâyet Başvurusu	483
C. SÖZLEŞMELERDE TARAFLARIN HAK VE BORÇLARI.....	485
1. İdârenin Yetkileri ve Yükümlülükleri.....	485
a. İdârenin Yetkileri	485
b. İdârenin Yükümlülükleri	487
2. Sözleşmecinin Hakları ve Borçları.....	488
a. Sözleşmecinin Hakları.....	488
b. Sözleşmecinin Borçları.....	489
D. YENİ OLAYLARIN SÖZLEŞMEYE ETKİSİ.....	490
1. Fedürens (<i>Fait du Prince</i>) Teorisi	490
2. Öngörülemezlik Teorisi.....	491
3. Mücbir Sebep	493
E. İDÂRÎ SÖZLEŞMENİN SONA ERMESİ	496
1. Genel Olarak Sözleşmelerin Sona Ermesi	496
2. Kamu İhâle Sözleşmeleri Kanûnu'ndaki Düzenlemeler	497
F. İDÂRÎ SÖZLEŞMELERDE YARGI DENETİMİ	498

BEŞİNCİ BÖLÜM

İDÂRENİN GÖREVLİLERİ

I. KAMU GÖREVLİSİ KAVRAMI VE MEMURLUK MESLEĞİ.....	505
A. KAMU GÖREVLİSİ VE MEMUR KAVRAMLARI.....	505
1. Genel Olarak Kamu Görevlisi Kavramı.....	505
2. İdâre Hukûkuna Göre Kamu Görevlisi Kavramı	508
3. Devlet Memurları Kanûnu'ndaki Düzenlemeler	512
B. MEMURLUK MESLEĞİ VE İLKELERİ	513
1. Memurluk Mesleği	513
2. Memurluk Mesleğinin İlkeleri.....	515
a. Sınıflandırma İlkesi	515
b. Kariyer İlkesi	518

c.	Liyakât İlkesi	518
3.	Memurluğa Girişteki İlkeler	519
a.	Serbestlik İlkesi	519
b.	Eşitlik İlkesi	520
c.	Görevin Gerekirdiği Niteliklerden Başka Bir Niteliğin Aranmaması İlkesi	520
4.	Memur Olabilmenin Genel Şartları	521
a.	Vatandaşlık Şartı	521
b.	Yaş Şartı	521
c.	Öğrenim Şartı	521
d.	Kamu Haklarından Mahrum Olmamak Şartı	522
e.	Askerlik Şartı	522
f.	Sağlık Şartı	523
g.	Bâzi Suçlardan Mahkûm Olmamak Şartı	523
h.	Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması	525
C.	ATAMA AŞAMALARI, İLERLEME VE ÇALIŞMA SAATLERİ	526
1.	Atama Aşamaları	526
a.	Kadroların Duyurulması	526
b.	Sınav Aşaması	527
c.	Atama ve Adaylık Aşaması	527
d.	Aslî Memurluğa Atanma	528
e.	Göreve Başlama	528
2.	İstisnâî Memurluk	530
3.	Memurların İlerlemesi	531
4.	Çalışma Saatleri	533
5.	Hizmet İçinde Yetiştirilme	534
II.	YÜKÜMLÜLÜKLER, YASAKLAR VE HAKLAR	535
A.	MEMURLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ: ÖDEVLER	535
1.	Devlete ve Anayasaya Sadakat	535
2.	Tarafsızlık	536
3.	Emirlere İtaat	537
4.	İş Başında Bizzat Bulunma	537
5.	Mal Bildiriminde Bulunma	538
6.	Kılık-Kıyâfet Yükümlülüğüne Uyma	539
7.	İşbirliği İçinde Çalışma	540
8.	Resmî Belge, Araç ve Gereçleri Geri Verme	540
B.	MEMURLAR İÇİN ÖNGÖRÜLEN YASAKLAR	540
1.	İkinci Bir Görev Alma Yasağı	540
2.	Ticârî Faâliyette Bulunma Yasağı	541
3.	Grev ve Toplu Çekilme Yasağı	541
4.	Hediye ve Borç Alma, Menfaat Sağlama Yasağı	542

5.	Siyasî Faâliyyette Bulunma Yasağı.....	543
6.	Gizli Bilgileri Açıklama Yasağı.....	543
7.	Dernek Kurma ve Üye Olma Yasağı.....	544
8.	Ayrıldığı Kuruma Karşı Görev Alma Yasağı.....	544
C.	MEMURLAR İÇİN ÖNGÖRÜLEN HAKLAR.....	544
1.	Güvenlik Hakkı (Memurluk Temînatı).....	544
2.	Hizmet Hakkı	544
3.	Şikâyet ve Dava Hakkı.....	545
4.	Sendika Hakkı	545
5.	İzin Hakkı	545
6.	Aylık (Maaş) Hakkı.....	547
7.	Yolluk Hakkı	547
8.	Emeklilik Hakkı	547
9.	İstifa Hakkı.....	547
10.	Sosyal Haklar	548
III.	DİSİPLİN, CEZÂ VE HUKÛKÎ SORUMLULUKLAR	549
A.	MEMURUN DİSİPLİN SORUMLULUĞU	549
1.	Disiplin ve Disiplin Hukûku	549
2.	Cezâlar ve Disiplin Yaptırımları	551
3.	Disiplin Hukûkunun Temel İlkeleri.....	554
a.	Kanûnîlik İlkesi.....	555
b.	Bir Fiil İçin Bir Yaptırım İlkesi	557
c.	Geçmişe Yürümeme İlkesi	558
d.	Lehe Olan Hükmün Uygulanması İlkesi	558
e.	Hukûka Aykırı Delilin Kullanılmaması İlkesi	559
f.	Ölçülülük İlkesi	561
g.	Gizlilik İlkesi	562
h.	Gerekçe İlkesi	562
ı.	Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi	563
i.	Alt Cezâ Uygulaması.....	563
k.	Başvuru Yollarının Gösterilmesi	564
l.	Sendika Temsilcisinin Disiplin Kurulunda Bulunması.....	565
4.	Disiplin Cezâlarının Çeşitleri	565
a.	Uyarma Cezâsı.....	565
b.	Kınama Cezâsı.....	566
c.	Aylıktan Kesme Cezâsı	566
d.	Kademe İlerlemesinin Durdurulması Cezâsı.....	567
e.	Devlet Memurluğundan Çıkarma Cezâsı	568
5.	Disiplin Soruşturması Usûlü.....	568
a.	Disiplin Soruşturmasının Açılması	569
b.	Disiplin Karârı ve Yetkili Makamlar.....	576

c.	Disiplin Cezâsında Zaman Aşımı	578
d.	Tebliğ ve Uygulama	580
e.	Disiplin Konusunda Diğer Hususlar	582
6.	Disiplin Cezâlarına Karşı Başvuru Yolları	585
a.	Îtiraz	586
b.	Yargıya Başvuru	587
7.	Disiplin Cezâlarının Ortadan Kalkması	587
a.	Geri Alınma	588
b.	Silinme	589
c.	Mahkeme Tarafından İptal Edilme	590
d.	Af Kanûnu İle Kaldırılma	590
8.	Görevden Uzaklaştırma	590
B.	MEMURUN CEZÂ SORUMLULUĞU	592
1.	Memurların Korunması İhtiyacı ve İzin Sistemi	593
2.	İzin Sisteminin Kapsamı	596
3.	Suçun Öğrenilmesi ve Ön İnceleme	600
4.	Soruşturma İzni ve Yetkili Merciler	603
5.	Îtiraz ve Îtiraz Mercileri	605
C.	MEMURLARIN HUKÛKÎ SORUMLULUĞU	607
1.	Memurun İdâreye Karşı Sorumluluğu	607
2.	Memurun Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluğu	611
IV.	MEMURLUĞUN SONA ERMESİ VE EMEKLİLİK	619
A.	MEMURLUĞU SONA ERDİREN HALLER	619
1.	İstifa (Çekilme)	619
2.	Mustafi (Çekilmiş) Sayılma	619
3.	Memurluktan Çıkarılma (İhraç)	620
4.	Koşullarda Eksiklik	620
5.	Bağdaşmazlık	621
6.	Ölüm	621
7.	Emeklilik	621
B.	MEMURLARDA EMEKLİLİK	621
1.	Emeklilik Sebepleri	621
2.	Emeklilik Hakları	622

ALTINCI BÖLÜM

İDÂRENİN SORUMLULUĞU

I.	İDÂRENİN SORUMLULUĞU VE TARİHİ GELİŞİMİ	623
A.	SORUMLULUK VE İDÂRENİN SORUMLULUĞU KAVRAMLARI	623
1.	Genel Olarak Sorumluluk Kavramı	623
2.	İdârenin Hukûkî Sorumluluğu Kavramı	624

B.	İDÂRÎ SORUMLULUĞUN GELİŞİMİ VE HUKÛKÎ TEMELİ.....	626
1.	İdârî Sorumluluğun Doğuşu.....	626
a.	Fransız Hukûkunda.....	627
b.	Türk Hukûkunda.....	627
2.	İdârî Sorumluluğun Hukûkî Temeli.....	629
3.	İdârî Sorumluluğun Bağımsızlığı.....	631
II.	İDÂRE HUKÛKUNDA SORUMLULUK TÜRLERİ.....	632
A.	KUSUR SORUMLULUĞU.....	632
1.	İdâre Hukûkunda Kusur Kavramı.....	633
2.	Hukûka Aykırılık-Kusur İlişkisi.....	637
3.	Kusûrun İspatı ve Kusur Karfîneleri.....	640
4.	Kusûrun Derecelendirilmesi.....	641
5.	Hizmet Kusûru-Kişisel Kusur Ayırımı.....	644
6.	Kişisel Kusûrun Varlığında Davanın Açılması.....	646
B.	KUSURSUZ SORUMLULUK.....	650
1.	Kusursuz Sorumluluğun Özellikleri.....	650
2.	Kusursuz Sorumluluk İlkeleri.....	652
a.	Risk İlkesi Gereğince Sorumluluk.....	654
aa.	Risk Sorumluluğunun Özellikleri.....	655
bb.	Risk Sorumluluğuna Yol Açan Durumlar.....	655
b.	Kamu Külfetleri Karşısında Eşitlik İlkesi Gereğince Sorumluluk.....	666
aa.	Özellikleri.....	668
bb.	Sorumluluğu Doğuran Haller.....	669
C.	ÖZELLİK ARZEDEN BÂZİ SORUMLULUK HALLERİ.....	675
1.	Yasama Faâliyetinden Dolayı Sorumluluk.....	675
2.	Uluslararası Sözleşmelerden Dolayı Sorumluluk.....	677
3.	Yargı Faâliyetlerinden Doğan Sorumluluk.....	678
III.	İDÂRENİN SORUMLULUĞUNUN ŞARTLARI.....	682
A.	İDÂRÎ DAVRANIŞ.....	682
1.	İdârî Davranışın Varlığı.....	682
2.	Davranışın İdâreye İsnadiyeti.....	683
B.	ZARAR.....	684
1.	Zarârın Varlığı.....	684
2.	Zarârın Şartları.....	685
C.	İLLİYET BAĞI.....	690
IV.	İDÂRENİN SORUMLULUĞUNU ETKİLEYEN HALLER.....	691
A.	MÜCBİR SEBEP.....	691
1.	Mücbir Sebebin Şartları.....	692
2.	Mücbir Sebebin Sonuçları.....	698
B.	BEKLENİLMEYEN HÂL.....	699

1.	Beklenilmeyen Hâlin Şartları	700
2.	Beklenilmeyen Hâlin Sonuçları.....	701
C.	ZARAR GÖRENİN DAVRANIŞI.....	701
1.	Zarar Görenin Davranışının Şartları.....	701
2.	Zarar Görenin Davranışının Sonuçları	706
D.	ÜÇÜNCÜ KİŞİNİN DAVRANIŞI	707
1.	Üçüncü Kişinin Davranışının Şartları.....	707
2.	Üçüncü Kişinin Davranışının Sonuçları	710
V.	ZARÂRIN TAZMİNİ	710
A.	SORUMLU İDÂRENİN TESPİTİ	710
1.	Devlet Tüzel Kişiliği.....	711
2.	Kamu Görevlisinin Birden Fazla Görev Üstlenmesi	711
3.	Faâliyetin Birden Fazla İdâre Tarafından Yürütülmesi.....	711
4.	İdârî Vesâyet ve Arızî Görevliler	712
B.	ZARÂRIN TAZMİNİNİNE İLİŞKİN İLKELER	712
1.	Nakden Tazmin İlkesi	712
2.	Sorumluluk Nispetince Tazmin İlkesi.....	713
3.	Taleple Bağlılık İlkesi	713
4.	Tam Tazmin İlkesi.....	715
5.	Denkleştirme İlkesi.....	715
6.	Tazmînât Talep Edebilecekler	716
7.	Zarârın Hesaplanma Târîhi	717
8.	Tazmînâtın Türü	718
9.	Tazmînatta Fâiz	719

YEDİNCİ BÖLÜM

İDÂRENİN MALLARI VE KAMULAŞTIRMA

I.	İDÂRENİN MALLARI.....	721
A.	TEMEL KAVRAMLAR	721
1.	İdârenin Mal İhtiyacı	721
2.	İdârenin Mal İhtiyacının Karşılanması	722
a.	Olağan Usûller.....	722
b.	Olağanüstü Usûller: İstimval	724
3.	Kamu Malı-Kamusal Mal Kavramları	725
4.	Kamusal Mal-Kamunun Özel Malı Ayrımı.....	725
5.	Tahsis Kavramı	729
a.	Tahsis İşlemi.....	730
b.	Tahsis İşleminin Kaldırılması	732
6.	Mülkiyet-Kamu Mülkiyeti Kavramları.....	733
B.	KAMUSAL MALLARIN ÖZELLİKLERİ.....	735

1.	Kamusal Malların Devir ve Ferağ Edilmezliği	735
2.	Kamusal Malların Zaman Aşımı İle İktisap Edilmezliği	736
3.	Kamusal Malların Özel Hukuk İşlemlerine Konu Olamaması	737
4.	Kamusal Malların Kamulaştırılamazlığı	739
5.	Kamusal Mallar Vergi Gibi Yükümlülüklerden Muafır	741
6.	Kamusal Mallar Özel Bir Korumaya Tâbidir	741
C.	KAMUSAL MALLARDAN YARARLANMA	742
1.	Kamusal Mallardan Yararlanmanın Genel İlkeleri	742
2.	Malların Türüne Göre Yararlanma Biçimleri	742
3.	Özel ve Özel-İstisnâî Yararlanma	744
II.	KAMULAŞTIRMA	747
A.	KAMULAŞTIRMA VE İLKELERİ	747
1.	Mevzuattaki Düzenlemeler	747
2.	Kamulaştırmanın Temel İlkeleri	749
B.	KAMULAŞTIRMANIN AŞAMALARI	754
1.	Kamulaştırmada İdârî Aşamalar	754
2.	Kamulaştırma İşleminde Adlî Aşama	756
C.	KAMULAŞTIRMADAN VAZGEÇME VE MÂLİKİN GERİ ALMA HAKKI	760
1.	Kamulaştırmadan Vazgeçme	760
2.	Mâlikin Geri Alma Hakkı	761
D.	KAMULAŞTIRMAYA BENZER KAVRAMLAR VE DİĞER USÛLLER	762
1.	Acele Kamulaştırma	762
2.	Devletleştirme	763
3.	İstimval	764
4.	Geçici İşgal	766
5.	Kamulaştırmaz El Atma	766

SEKİZİNCİ BÖLÜM YENİ İDÂRÎ USÛLLER

I.	YÖNETİMDE DEMOKRASİ VE İDÂRÎ USÛL	769
A.	YÖNETİMDE DEMOKRASİNİN UNSURLARI	769
B.	İDÂRÎ USÛLDE TEMEL İLKELER	772
II.	BİLGİ EDİNME USÛLÜ	775
A.	BİLGİ EDİNME USÛLÜNÜN KAPSAMI	775
1.	Talep Edilebilecek Bilgi ve Belgeler	775
2.	Başvuru Hakkı Olanlar	776
3.	İdârelerin Bilgi Verme Yükümlülüğü	777
4.	Bilgi Talep Edilebilecek İdâreler	777
5.	İdârelerin Bilgi Edinme Usûlüne İlişkin Yükümlülükleri	778
B.	BİLGİ EDİNME HAKKININ SINIRLARI	778

C. BİLGİ EDİNMEDE BAŞVURU USÛLÜ	783
1. Başvuru Dilekçesi	783
2. Başvuruların Kabûlü ve Değerlendirilmesi	784
3. Başvuruların Cevaplandırılması	785
4. Bilgi veya Belgelere Erişim Usûlü ve Süresi	785
D. İTİRAZ VE İTİRAZIN İNCELENMESİ.....	786
1. İtiraz Usûlü	786
2. İtirazı Değerlendirecek Mercî.....	786
III. KAMU DENETÇİLİĞİNE BAŞVURU USÛLÜ	787
A. KURULUŞ VE GÖREVLER.....	789
1. Kamu Denetçiliği Kurumunun Kuruluşu	789
2. Kurumun Görevleri.....	790
3. Kurumun Görev Alanına Giren İdâreler.....	791
B. BAŞVURU VE İNCELEME USÛLÜ	791
1. Şikâyet Hakkı Olanlar	791
2. Başvuru Usûlü	792
3. İnceleme ve Araştırma	794
4. İnceleme ve Araştırmaya Etki Eden Haller	794
5. İnceleme ve Araştırma Sonucunda Verilecek Kararlar	795
a. Karar Türleri	795
b. Karâra İlişkin Diğer Hususlar	796
IV. TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMUNA BAŞVURU USÛLÜ	797
A. KURUMUN YAPISI VE GÖREVLERİ	797
1. Kurumun Yapısı ve İşleyişi	797
2. Kurumun Görevleri.....	798
B. AYRIMCILIK YASAĞI VE TÜRLERİ.....	800
1. Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı.....	800
2. Ayrımcılık Türleri ve Tanımları	801
C. BAŞVURU VE YAPTIRIMLAR.....	802
1. Kuruma Başvuru.....	802
2. Yaptırımlar	803
YARARLANILAN KAYNAKLAR	805
KAVRAM DİZİNİ	827

